

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského vychování.

„Kdo Mne následuje, nebloudí ve tmách,
praví Pán.“ Tom. Kemp. I. 1.

Úloha školy v otázkách časových.

Ol. Šim. uč. v R.

Vylíčen zde vliv alkoholismu na mládež, a zbývá promluvit o úkolu školy na tomto poli.*)

Škola, která se nespokojí jen přecpáváním dětí různými, více méně důležitými věcmi, škola, která vychovává v pravém toho slova smyslu, může tu vykonati velmi mnoho.

Dostala dosud škola aspoň trochu svému úkolu? S bolestí a se zahanbením jest nám doznati, že nikoli. Abych nenarazil a snad i neurazil, cituji slova lékaře dr. Novotného, který ve svém spisku „O alkoholismu“ napsal: „Uvážíme-li rozhodný vliv, jaký projevuje škola na vývoj zlých zvyků, vášni a náruživostí, potlačujíc jich zárodky, buď si ze vrozené náklonnosti klíčící, nebo nešťastnou rukou v mladou duši vštípené, s podivením pozastavujeme se nad tím, že v otázce alkoholismu, která svojí hygienickou a národohospodářskou důležitostí pozornost všech veřejných činitelů si vynutila, škola nečiní téměř ničeho. Vždyť se takměř pouhá zmínka o nemravu kořalečnickém považuje ve škole za nepřístojnost, dráždíc chorobnou byrokratickou pruderii ku pohoršení, které objektivního pozorovatele nevím zda více k smíchu, či k hněvu pudí.“ (Str. 25.)

Příčiny zjevu toho vidí dr. Novotný 1. v nedostatečném vzdělání hygienickém na našich učitelských ústavech. Učitelstvo nepoučené o otázce alkoholismu, přirozeně nechápe se práce v té věci. 2. Dále míní dr. Novotný, že mnozí z učitelstva, i když jsou poučeni a přesvědčeni o zhoubnosti alkoholismu, přece z bázně před představenými a z bázně, že by si nadělali zbytečně nepřátel v obci, kdyby děti varovali před neřestí, již jejich rodiče hoví, nedotýkají se ve škole bolestného vředu naší moderní společnosti.

Nechci zatím vykládati, zda a pokud tyto příčiny omlouvají, rád bych poukázal zrovna na to, jak může a má postupovati učitel, pro svatou věc ovšem zaujatý, v boji proti alkoholismu u mládeže. Tanou mi dvě věci na mysl: 1. úkol učitele ve škole a 2. úkol učitele mimo školu.

* * *

*) Literatura: Dr. V. Novotný, O alkoholismu, u Topiče; dr. Jan Šimsa, Alkoholismus; dr. Duchoslav Panýrek, Alkoholismus a škola, J. Otto, Praha. VIII. Intern. Congress gegen den Alkoholismus. Wien, 9.—14. April 1901. Viktor z Krausů, Jak může škola působiti proti nemravnému zneužívání líhových nápojů? Hözl, Olomouc 1895.

I. Jak se může bojovati proti alkoholu při vyučování na škole obecné, ptá se Viktor z Krausů, a odpovídá nám hned, poukazuje už na předsíně: „Zajděme do budovy školy obecné. Prodlévající chvíli na odpočívadlech schodů, těšíme se z pořekadel, která, na stěnách vyvěšena jsouce, k střídmosti a k boji proti mrzké neřesti napomínají. Úzkostlivá čistota v každém koutku ukazuje nám, že správce ústavu i zevně rád ukazuje, co jeho duší hýbe.“ (Str. 29.)

Poněvadž na základě školského zákona učební plány jsou rozdílny, jednak dle zemí, jednak dle počtu školních tříd, nelze podrobně naznačiti, co v kterém školním roce dalo by se o alkoholismu dětem sdělit. Viktor z Krausů míní, že v prvých třech školních rocích nelze přímo se dotýkati naší věci. Souhlasím s tím jen potud, když by učitel chtěl ličiti hnusné jednání opilce, ježto by mnohému dítěti vybavil se smutný obraz vlastního otce. Autorita buď učitele, buď otce by byla zničena na dlouhý čas u dítěte, jež dosud nedovede rozvážiti si ničeho. V té věci lze jen s velikou láskou a opatrností postupovati. Ve vyšších školních rocích lze ovšem mluvit a poučovati s větší přímostí. Zvláště v 6. a 8. školním roce lze příležitostně a častěji a podrobně o celé věci jednati. Co se týče jednotlivých předmětů, byl by postup asi takový:

Probírají se počty. Jednoduchý úkon násobení skytá vděčnou příležitost, abych pohovořil o zhoubnosti pití opojných nápojů. Kdybych vydal denně na opojné nápoje jenom 2, 4, 7 kr., kolik to činí za týden, za měsíc, za rok, za deset, třicet let? Jak malíčká suma denně, a kolik set, ba tisíc činí to za několik roků! A na jak zbytečnou a škodlivou věc jsou vydány ty peníze! Co by bylo teplého, slušného oděvu, co by bylo pěkných knih, byla by snad i chaloupka s kouskem zahrady nebo pole. Jak vděčná chvíle promluvit o škodlivosti pijáctví se stránky hospodářské, najmě spořivosti atd.

Při z e m ě p i s u lze zmíniti se o zemích, kde nejvíce pijáctví bují, kde jsou lidé nejstřídmější, kde daří se hnutí střídmosti, kde pěstuje se réva, kde vyrábí se líh. Mluví se o ledových končinách země, o zemi Františka Josefa, o cestách na severní točnu, o odvážném cestovateli Nansenovi, a hned se může rozhovřiti o mylné domněnce, jakoby lihoviny v zimě zahřívaly. Uvede se zrovna výrok Nansenův: „Dle mého náhledu a zkušenosti jest úplně falešným tvrzení, že alkoholické nápoje jsou nutné v chladném podnebí. Jsou však nejen nepotřebny, ale i absolutně škodlivy. Jak všeobecně známo, temperatura tělesná snižuje se alkoholem, a to ovšem nelze nikterak snést ve velmi chladném podnebí. Přidruží-li se k tomu velmi těžké námahy tělesné, pak lze se lihovinami úplně zhubiti. Není ovšem třeba jíti až do arktických končin, abychom poznali ošklivý vliv alkoholu při velké námaze, — to nám praví všeobecná zkušenost.“ (Wider unsern Erbfeind, dr. Blocher str. 82.) Velmi vhodně se můžeme v zeměpise zmíniti, jakých omamných prostředků jednotliví národové užívají. V Číně se kouří opium, v Turecku a severní Africe užívají hašiše, v severní Americe koky, jinde opětě morfium, jež ničí nervy úplně. I my máme neméně hrozný omamný prostředek, alkohol, jenž si nic nezadá ve zhoubnosti s jinými, právě jmenovanými. Lze hned připomenouti výrok slavného universitního profesora na curyšské universitě dr. Gaule: „Kdo požívá 2—3 roky morfia, stává se ubohou zříceninou. Alkohol popřává delšího kreditu, často 20 až 30 let; jest však zrovna tak neúprosný, neboť process je základně týž.“ V zeměpisu vlasti a mocnárství mluví se o chorobincích, chudobincích, nemocnicích, blázincích — a hned se řekne dětem, jak velké procento rekrutuje se do těchto ústavů z alkoholiků. Potřebnou statistiku nalezne učitel v literatuře antialkoholické v míře nejhojnější.

V dějepisu lze poukázat na národy i jednotlivce všech dob, kteří se pijáctvím nebo naopak střídmostí stali pověstnými. Střízliví byli Spartané, staří Římané, východní národové. Staří Germané naopak náchylní byli k pití. Objevena Amerika — Evropané smutně se vyznamenali, přinesli domorodcům lihoviny, jež ničily a ničí zdravé ony kmeny přírodní, takže některé vlivem pití kořalek vymírají. Třicetiletá válka měla velký vliv na úžasně šíření se pití pálenek. Vzory střízlivosti: Karel Veliký, polní maršálek Moltke, Karel XII. švédský. O tomto lze vyložit tuto událost: Švédský král Karel XII. pil rád ve svém mládí víno. Kdysi jsa spít, urazil těžce svou matku. Druhého dne upozornil dobrý přítel upřímně krále na to, jak matku svou urazil. Karel vyslechl klidně přítele, uznal chybu a děl: „Přineste nejlepšího vína a pohár!“ Když mu je donesli, vzal pohár i láhev, šel ke královně a řekl: „Včera jsem vás urazil!“ Pak naplniv pohár, vypil jej před udivenou matkou až na dno a řekl: „To byl poslední pohár vína, který jsem vypil; po celý život již vína pítí nebudu.“ A dostal slovu. (Wetzel: Das letzte Glas.)

Podobně se to má s jinými předměty. Vykládají se pojmy odtažitě a srostitě, zamíří se na ctnost, a hned na střídmost. Vykládá se pojem *daně*, a řekne se při tom, kolik daň z alkoholu vynáší státu. Je to suma hrozná, ale nepoměrně větší sumy musí stát věnovati na ústavy (chudobince, chorobince, nemocnice atd.), v nichž jsou ošetřováni pijáci. Stát tedy vlastně žádného zisku z výroby lihovin nemá, a bylo by lépe, kdyby výrobu hodně omezil, snad i zmonopolisoval.

Při tělovědě velmi vhodně může učitel vyložit dětem zhoubné účinky lihovin na svalstvo, na vnitřní ústrojí, srdce, játra, plíce, ledviny, žaludek, mozek. Hodí se k tomu nástěnná tabule, vydaná Topičem, kterou velmi doporučuji k zavěšení ve školní síni. Lze populárně vyložit choroby, vznikající z pijáctví, a hned připojit nejlepší ochranný prostředek proti nim: nepítí lihovin. V přírodopise skýtají ječmen, žito, brambory, chmel, jalovec, rýže a j. vděčnou příležitost promluvit o výrobě lihovin. Tisíce nemají chleba a bramborů, a tady se tolik plodin použije na výrobu jedů! Nesmírné lány vydávají lidem otravu, místo, co by měly skýtatí potřebné potraviny. V přírodopisu mluví se o lučebních proměnách a sloučeninách, o škrobu, cukru, o kvašení, překapování (destilaci). Vyloží se výroba lihovin kvašením a destilací. Jak málo zůstane pevných látek z ječmene při výrobě piva. Kolik procent líhu v jednotlivých nápojích. Jakých zhoubných přísad dává se do nápojů opojných mimo otravný líh. Potřebný materiál nalezne učitel v pramenech nahoře uvedených, vedle nichž doporučuji ještě: „Alkoholismus“ dr. Bozka, Bursík a Kohout, „Nepřítel lidstva“ od Fr. Šídla v Bystřici p. Host., „Zhoubu lidu“ od faráře Tagliamera (u Melichárka na Velehradě), „Sklenička kořalky“ dle Alb. Stolze (Družstvo Vlasti v Praze), časopis „Blaho lidu“, Brno, Svitavská ulice č. 23. Všecky tyto české pomůcky a prameny nestojí více, než 3 zl., a stačí konečně pro toho, kdo nechce speciálně alkoholismu se věnovati.

V cizině se proti alkoholismu mládeže horlivě pracuje. Tak v Belgii nařídilo ministerstvo vyučování, aby se na všech obecných školách přednášelo o lihovinách. Berlínský spolek proti nemírnému pití lihovin dal vytisknouti na obálky školních sešitů deset vět o líhu, aby děti od útlého mládí poučovány byly o alkoholismu. Jinak se v Německu bojuje proti alkoholismu ve škole lacinými spisky a letáky. Též v Rusku pracuje se nyní horlivě poučováním školních dětí proti lihovému moru. Velmi vydatně a už delší dobu pracuje se v tom směru ve školách ve Finsku. Již r. 1877 finská učitelka Tida Hellmannova založila první spolek střídmosti

ve Finsku. Jedna sekce spolku toho věnována byla výhradně dětem. Od té doby mnozí z učitelstva vychovávali děti ve smyslu protialkoholickém. Roku 1885 založen časopis temperenclářský, který všimá si též snah střídmostních ve škole. R. 1887 byl ve Finsku založen první temperenclářský spolek dítek v Helsingforsu a r. 1893 počal vycházeti první temperenclářský list (týdenník) pro děti. Spolek učitelů k zájmům hygieny a střídmosti“ uveřejnil řadu pojednání proti lihovinám, dále návrhy ke sdružení dítek a 12 nástěnných obrazů, jež ilustrují vlastně dílo „Co nám věda povídá o alkoholu“. Probíraje tento bod otázky dr. Panýrek (str. 57.) dodává: „Ve mnohých městech ustanovena síla, která přednáší dětem, jak ve škole, tak mimo školu. Toto vyučování jest obligatorní; jenom v malém počtu škol vyučování to zastávají ve mnohých školách venkovských učitelé. Departement veřejného vyučování rozeslalo cirkulář všem učitelům, v němž se žádají, aby poučovali mládež o zhoubném vlivu pijáctví. Měl jsem příležitost cestovati po Finsku a shledal jsem u obyvatelstva bez rozdílu neobyčejnou vážnost i hloubku. To podotýkám proto, aby čtenář byl ujistěn, že celá ta nezvykle činná propaganda ve školských kruzích finských není snad jen dílo několika málo výstředních hlav, nýbrž že je to promyšlené a vážné dílo národní.“ Norský spolek úplné zdrženlivosti asi o 95.000 členech, obsahuje 800 pobočních spolků a čítá vedle 34.000 paní 36 spolků dětských. Ve švýcarském Sv. Havlu utvořil se spolek gymnasistů abstinentů. Nejlépe daří se hnutí tomu v Anglii. Roku 1847 založena v Edinburku „anglická liga mladistvých abstinentů“. Od té doby stouplo hnutí to mezi mládeží do velkých rozměrů; počítá se v Anglii mladistvých abstinentů ve spolcích Bands of Hope sloučených na 2 miliony. Dvanáct jen k tomu určených kočujících učitelů cestuje zemí a vyučuje ve školách o účincích alkoholu a potřebě úplné zdrženlivosti. Vedle těchto států, kde se proti alkoholismu působí nejoprávněněji se zvláštním zřetelem na mládež, pracuje též Francie. O tom přednášel na pařížském sjezdu dr. Baudrillard, jenž doporučoval spolky mládeže, neboť „všecky důvody, které mluví pro temperenclářské spolky dospělých, mluví prý též pro sdružení dětí“.

Proč to všecko uvádím? Abych ukázal markantně, jak jsme daleko za cizími zeměmi a jakým směrem jest se i nám bráti. Vinu na naši zaostalost nesou dílem kompetentní úřady a stát sám, dílem též naše vlastní lhostejnost k otázkám časovým. Tedy nejenom na poučování má přestati učitel, nýbrž má se odhodlati, založiti ve své třídě spolek střídmosti. Sám jej musí ovšem vésti, úředníků jiných netřeba, či vlastně každé dítě může býti úředníkem, střehouc své druhy, aby nepřestoupili „stanovy spolku“, které ovšem nejsou nikterak komplikované, majíce jedno a nejdůležitější místo: nepítí žádných lihovin, nikdy a za žádných okolností, i kdyby kdo nutil a hrozil.

II. Úkol učitele mimo školu?

Řeknu to přímo: učiteli, dávej sám nejlepší příklad střídmosti, kterou dětem hlásáš. „Učitel, jenž s patrnými stopami předchozích nočních pitek, se známku sebe menší „kocoviny“ vstoupí do školní světnice, zkazí v okamžiku více, než u žáků, obyčejně velice prozíravých, dlouhým poučováním o střídmosti napravití s to jest“. (Viktor z Krausů.) Vidí-li děti rozpor v učitelových slovech a jeho skutcích, nic nespomohou snahy, sebe lépe míněné. Ovšem, je-li učitel dobře vzdělán (zatím se nutno omeziti na privátní vzdělání) v otázce alkoholické, je-li přesvědčen o zhoubnosti a nebezpečí pijáctví, rád jistě přinese tu maličkou oběť, že zřekne se i toho nejmírnějšího pití opojných nápojů. Důslednost učitelova nese zlaté ovoce,

vychovávají se svěřenců pevné karaktery. Vždyť lidem nadšeným pro dobro lidu, pro blaho národa nic není těžkého, a zde právě vidím půdu, kde může se uplatnit pravá láska k vlasti skutkem, kde může se ukázat i jemné pochopení pro potřeby časové, duch opravdu mužný, zlatý charakter. Lidí takových vlastností potřebujeme za vychovatele a vůdce lidu, lidi povznesené nad nízké zájmy egoistické, nad zápasy stran politických, nad spory čistě osobní. Ostatně odepřením si všech lihovin člověk zhola ničeho neztratí. Naopak, bude všechny námahy tělesné i duševní snáze snášeti. Stačí připomenouti slova dra. Bunge: „Předhůzku askese nepřijímám. Tvrdím, že člověk, který se lihovin úplně zřekne, neztratí ničeho, naopak, získá na štěstí a radostech života“. (Die Alkoholfrage.) Učitel má tedy dávat příklad úplné zdrženlivosti (abstinence) nejen mládeži, ale celé osadě. Znáám osady, kde učitelé znemravnilí chlastem a chlipností mládež celé vesnice, ale znám též osady, kde byli a jsou učitelé pravým dobrodiním lidu, vzorem mravnosti a karakternosti. Ovšem příklad abstinence jenom na venek nestačí, a je vlastně nesmyslem. Takovému lze citovati verše Heineovy :

Té písničky dávno znám nápěv i text
i autory udati mohu :
ti víno pijí potají
a veřejně hlásají vodu.

Takové odporné komedie si však zajisté ušetří každý, a tím spíše učitel.

Co se týče mládeže samé, tane mi ještě na mysli jedna věc. Téměř všude pořádají se tak zvané školní, dětské výlety. Při tom se tu a tam dopouští přechmatů: děti se napájejí lihovinami, tančí, ano i kouří, zkrátka, výlet dospělých v malém. Následky bývají přirozeně málo pěkné, vrnutí, potácení se, bolení hlavy po fyzické stránce, a po duševní? Stupínek k demoralisaci mládeže a lidu vůbec. A to by měly míti na svědomí ústavy, jichž cílem je zušlechtění, povznesení mravní úrovně lidu, tedy pravý opak? Pořádejme takové výlety, na nichž by se nepilo žádných lihovin. Stačí dětem dáti mléka, chutných pokrmů, koláčů atd. Oč ušlechtilejší by to bylo, a také méně odpovědnosti, nehledě ani na stránku peněžní. Učitel se má zkrátka chápati všeho, co zabraňuje sesurování mládeže. „Učitel má míti účastenství v každém podniku, který působí bezprostředně k tomu, aby mládež nesurověla: v opatřeních, která smysl pro pořádek a čistotu podporují, a moudrým návodem k spořivosti ovoce píce od těžkých obětí pro nesmyslnou požívavost chrání. Jesličky, dětské zahrádky, dětské hry, vydatnější pěstování hudby, vydávání dobrých knih, dobré pokračovací školy, poučování těch, kteří ze školy již vyšli, lehce srozumitelnými kočovními přednáškami, to vše poslouží k naznačenému účelu.“ (Kraus, 22.) Učitel by měl chápati vůbec úkol svůj širě, neomezovati se pouze na školní vyučování, měl by vésti mládež dále, i když už ze školy vyšla. Získati si mládež, vychovávat ji i v pozdějším věku, mělo by býti druhým ideálem našeho učitele venkovského.

Učitelstvo nabývá velikého vlivu, a jeho vliv bude pomalu větší někde, než kněží samých. Kež toho použije učitelstvo k povznášení a zušlechtění lidu! Uvedu o té věci slova Viktora z Krausů, poněvadž s nimi úplně souhlasím. „Učitel účastniž se činně zřízení čtenářských spolků a založení pečlivě zařízených knihoven. Někdy pak večer naskytně se mu ve spolku příležitost, vypravovati rolníkům, aniž by se jim vtíral, o následcích pijáctví pro nynější a pro budoucí pokolení. Kde jest příležitost k řádnému koupání a plování, nesmí učitel opomenouti přiměti obec k malým obětem, aby se umožnilo, pokud lze, celé škole a hodně často za letní doby, posilniti

se tímto přirozeným způsobem čerstvou a čistivou koupelí. Na příhodném trávníku, na hladkém kluzišti nechť se mládež spořádaným způsobem prohání při veselé hře, aby dospívající pokolení více si oblibovalo v silicím závodění venku na čerstvém vzduchu než v divých výtržnostech v hospodě. Nechť vezme ku pomoci účinek hudby na vnímavou mysl lidskou a stará se o to, aby se mládež důkladněji v hudbě cvičila. Jest smutno poslouchati, jak v tak mnohých údolích, v nichž ještě před několika desetiletími veselý rytmický zpěv k nebesům se vznášel, k nám nyní zaznívá z hospod, výpary a dýmem naplněných, bohopustý, smysly mámící řev, jímž se za naší doby velká část tak zvaného „svěcení neděle“ odbývá. V přátelském styku s knězem, jenž vyučuje náboženství, hlediž, aby tento jednou neb několikráte v roce s kazatelny promluvil k věřícím výstražnými slovy proti opilství a nestřidmosti. Obrátiž se též k matkám, které, jak zkušenost učí, mají v říši mravnosti tím, že ty neb ony zvyky schvalují nebo neschvalují, stejně závažné slovo a častokráte daleko větší moc, než mužové. Rodičům poukaž na nebezpečnost, jež hrozi dítkám jejich z požívání alkoholu ve příčině vzrůstu, duševního rozvoje a přichylnosti k zlým náklonnostem. Nechť se obrátí o pomoc ke školnímu úřadu, aby dětem učinil návštěvu hostinců nemožnou. Mladým manželům vysvětiž, jak alkohol, jež kojící matka pije, přirozenou cestou s mlékem mateřským kojenci se přivádí, a největším zlořádem označiž hrubý nemrav, když někdo nepokojné dítě několika lžičkami kořalky utišiti chce.“

Tím by byla naznačena úloha učitele v nejvyšší důležité otázce časové, — alkoholismu. Ovšem nesmí čekati ani učitel zázraky, snad bude nepochopen od většiny. Ale kdyby jen několik lidí uchránil alkoholismu, zdaž by nevykonal mnoho? Dobře je vzpomenouti si při nesnázích na slova německého klinika: „Pocit nevole nad potupou, již my, protivníci alkoholu, od nerozvážlivého lidu snášeti musíme, zmizí úplně, můžeme-li říci, že jsme se dle sil svých a s pevným přesvědčením zasazovali pro dobrou a užitečnou věc.“

Povinnost za povinnost.

Píše J. M. Kadlčák.

Déle než sto let platí v našich zemích povinná návštěva školy. Zákonem vázán je každý otec, matka, opatrovník, aby děti své anebo péči jejich a výchově svěřené posílal do veřejné, anebo jí na roveň postavené školy, ač-li z příčin kterýchkoliv za souhlasu příslušných úřadů školních výchovu školskou a učbu předepsanou zákonem nenahrazuje vyučováním a výchovou soukromou, domácí.

Nucená návštěva školy zavedena byla v zájmu všech. Má z ní prospěch dítě, neboť zaručuje se mu takto alespoň základní věcné vzdělání a výchova povšechná. Vzdělanost je duševní jmění, je moc. Povinnou návštěvou tento majetek, podíl na moci ze vzdělanosti se pramenící, zajištěn všem bez rozdílu rodu a majetku. Dítě nejchudšího žebračka tentýž má zabezpečen podíl na výchově a vzdělání prvopočátečním jako dítě velmože.

Nucená školní návštěva je klíčem k pokladům duševním, jichž může dobývati každý, komu dal Pán Bůh zdraví a přiměřené schopnosti, a tak

je umožněno i nejhudším vybřednouti z poníženosti a bídy, vyšínouti se na výsluní pozemského blaha, získati majetek, čest a slávu prostředky, jakéž dává lidstvu osvěta, vzdělanost.

Neméně však nucená školní návštěva je prospěšna a potřebna státu a společnosti lidské vůbec. Nucenou návštěvou školní zavedena též nucená výchova dítek ve směru, jak prospěšno je státu a společnosti. Máf zajisté nejen zájem, ale i prospěch nemalý z toho stát i společnost, když výchovou zlé se vyplejí náklonnosti a zvyky nebezpečné odstraní tak, že počet ubožáků, platný zákon a mrav nešetřících, je počet nepatrný. Veliký prospěch má stát, když občanstvo nucenou návštěvou na jistý stupeň vzdělání v celku povznesené nabývá lepší způsobilosti ku plodné práci, výrobní síla lidu vzrůstá. Také v ohledu vojenském má stát velký prospěch z nucené návštěvy školní.

Plynou z toho toliké výhody státu a společnosti, že by věru těžké bylo rozhodnutí, komu více plyne užitku z nucené návštěvy školní: žáku-li, anebo státu a společnosti.

To však je zajisté nesporno, že právě nucená školní návštěva leckdy stává se chudíně břemenem nesnesitelným proto, anof rodičům zhusta naprosto je nemožno dětem opatřiti oněch potřeb, bez nichž pravidelná návštěva školy je naprosto nemožná.

Není to vždy zlovolná nedbalost anebo dokonce hříšná umíněnost, když mnozí rodičové dítek svých do školy neposílají, byf i přísným se jim vyhrožovalo trestem. Není každý nedbalcem a spurným svévolníkem, kdož dítěte do školy neposílá, ačkoliv nemá na pohled omluvy dosti závažné.

Na sta je rodin, kteréž zhusta, zejména v době zimní, nemají oděvu, nemají pokrmu v takové míře, aby děti přiměřeně mohli nasytit a odět — proto jich do školy neposílají. Nemohou.

Nejednou byste se zhrozili bídy a nedostatku, jakáž dusí život rodinný chudiny v dobách, kdy není práce, není výdělku. Vejděte jenom do příbytku všech, kdož uvedeni jsou v měsíčních výkazech o nedbalé návštěvě školní, navštivte rodiny těch domnělých nedbalců a užasnete, ba zhrozíte se mnohdy, v jaké ubožáci žijí bídě.

A ti, kteří nouzi a bídu vám staví na odiv, nebývají nejhoršími ubožáky. Jsou lidé, kteří za každou cenu snaží se útajiti před zvědavcem, že hynou hladem. Umí zaříditi se tak, že zatajena zůstane hrozná bída, z příčiny jakékoliv-li do příbytku jejich vstoupíte. Jakási úpravnost na blahobyť upominající vás vítá a vy netušíte, že ubožáci snad po měsíce se živí nejhoršími odpadky, jakých ani pes nerad se dotýká. U těch lidí nevidět ještě nejhorší bídy — soudíte — a oni zatím v pravém slova smyslu hladem zmírají — a když kus chleba okoralého nějak se octne na stole, slaví hody.

Jen pátrejte, druhové milí, a dozvíte se věci, že vám úzkost bezměrná sevře srdce nad bídou, o níž mnozí ani tušení nemají.

Pátrejte a vyzvíte, že i mezi těmi bledolícími, vychrtlými otrhánky, kteří polobosí a polonazí do školy přece přicházejí, mnozí zameškávají vyučování proto, že hladem jsouce seslabeni, vůbec z domu nemohou.

Naleznete v každé třídě ne jedno dítě, kteréž snad po celý rok nedostává teplého pokrmu. Kousek chleba — a chléb to vlastně ani není — anebo v nesolené vodě uvařené zemáky jsou den ze dne jedinou jejich pochoutkou.

A takoví ubožáci z povinnosti do školy chodit mají, aniž by někdo měl povinnost pečovati o ně tak, aby hladem a zimou nehynuli tělesně a nezakrněli pak duševně.

Zde plnou tíhou mravní zodpovědnosti platí zásada: povinnost za povinnost. Když chudása nutíme do školy, postarejme se, aby opatřen byl nejnutnějším oděvem a pokrmem.

Péče o tyto věci přísluší ovšem v první řadě obci, pak zemi a státu. Než kolik obcí koná v tomto směru povinnost k chudině? A co činí země — stát? Vydá nanejvýš nějaké policejní nařízení, vydá zákon o zaopatřování chudiny — ale děti-li do školy chodící mají náležitý oděv, nehladoví-li — kdož se tam stará o takové „maličkosti“.

V tomto směru povolán učitel a kněz, aby napravili, co zanedbává obec, země, stát. Soukromá dobročinnost je povinna odstraniti zlo a nás všech povinnosti je, přimět dobročinnost veřejnou, aby konala, což konati má, postarala se o děti hladové a polonahé, kteréž školou jsouce povinny, nijak nemohou zlepšit osud žalostný výdělečkem sebe nepatrnějším.

Zařizujme všude křesťanské družiny anebo spolky dobročinné, kteréž by chudinu — když je chudoba nezaviněná — na zimu opatřily oděvem a žáčkům teplé obědy zjednaly.

Chválíme se vším právem, že účinně zasahujeme do ruchu veřejného a v nejednom směru jsme ve spolkovém životě rozhodujícími činiteli. Ve spolcích hasičských, sokolských, vzdělávacích i zábavných a jinde bez počtu učitel je ne-li hlavou, tož duší spolků sterých.

A jaký vděk klidíme za všechnu, mnohdy přímo ideální horlivost a nežistnou obětavost? Sloužíme všem a na konec odplata všem stejná: trochu závistivé nevraživosti, pomluv, podezření a štvanic. Dokud slepě konáme, co nám velí lecjaký šplhavec, chválí nás alespoň na oko. Běda však, počne-li třebaš mimovolně učitel uplatňovati vliv: hned je po lásce a uznalé úctě. Však ví každý z nás z vlastní zkušenosti, jak se nám vyplácí ta horlivost ve spolcích všelikých.

Na konec pak ještě leckterý zabředne, překročí meze přípustné, způsobí si těžkosti, ne-li horší věci a konečný výsledek? —

Nebylo by snad na čase, abychom tak trochu zbilancovali to své spolkaření? Nebylo by na čase, abychom z toho rmutného a divokého shonu veřejného, z toho mnohdy až chorobného spolkaření trochu vybědli a navrátili se domů, zpět do školy pozornost soustředili a zasvětili své nadání, dovednost a zdatnost lidumilné péči o chudinu nám svěřenou? Nebylo by na čase, abychom ujali se těch hladových a zimou hynoucích ubožáčků a jali se buditi veřejné svědomí, základy budující k dobročinným ústavům, kteréž by zatím, dokud obec, země a stát nevykoná plně sociální poslání své vzhledem k chudině, alespoň nejnutnějším opatřily takové děti, kteréž mají školu navštěvovati, ale nemají doma ani nejnutnějšího oděvu a pokrmu.

Prospějeme zajisté více škole i sobě, když budeme v první řadě míti na paměti dítky nám svěřené a postaráme se o ně alespoň tak, jak staráme se o věci našich zájmů méně se dotýkajících.

Poučujme slovem i písmem sousedy o povinnostech, jaké má křesťan k bratru chudému. Upozorňujme lidi dobré vůle na povinnost sociální a budme zájem pro dobročinnost dobrovolnou. Bušme na srdce a svědomí všech, jimž Bůh uštědřil více pozemských statků, než potřebují pro sebe. Upozorňujme ženy na děti hladem zmořené. Dohodněme se s duchovním správcem osady a počněme všude organisovati chléb svatého Antonína, zakládejme polévkové ústavy, povzbuzujme zámožnější ženy a dívky, aby združily se k soustavné práci lidumilné.

Vzpomeňme si na dílo velikého světce sv. Jana z Boha; všimněme si působení proslaveného apoštola zbloudilých, Don Bosca. Prostudujme trochu filantropické působení Církve katolické a povzbuzení skvělými úspěchy ujměme se chudiny s takovou horlivostí, s jakou pracujeme v jiných oborech mnohdy nám méně příslušných, a vykonáme dílo bohumilé, zušlechtime sebe i jiné a získáme úctu i přízeň všech, jimž snad dosud učitelovo působení veřejné se méně zamlouvá z příčin roztodivných.

Povinnost za povinnost. Když děti jsou povinny řádně školu navštěvovati, uložíme si za povinnost opatřiti každému čeho třeba, a k této povinnosti volejme také jiné, a splníme velký úkol, nám jako vychovatelům daný zákonem i Bohem.

Přátelé, uvažujme o věcech těch!

Victor Hugo a výchova.

II.

O bytosti dětské psal Hugo více pěkného nežli správného; mnohdy však uvádějí se články bez ohledu na jejich význam. Jedni chválí nade vše jejich poetickou cenu, druzí vidí v nich slabost ano i nebezpečí. „Hugův pojem děcka není založen ani na přesné psychologii dítěte, ani na přesné myšlence o mravném cíli výchovy. Básník dítě více miloval, nežli znal. V jeho kresbě není ničeho pozorovaného z blízka a ze základu; stále totéž: o vypuzeném andělíčku. Zlatá záře a křídélka azurová — to nestačí na přesný obraz, jehož si přejeme, aby byl co nejindividuálnější. Možno, že člověk je na tomto světě „andělem na zkoušku“; snad je jím dítě při svém narození: není však jisto, zůstane-li jím později, je pochybno, že ve všedním životě uchová křídla svá neposkvřněna.“

Dítě není ani andělem, ani démonem. Mezi sv. Augustinem, který, vida dvouleté dítě závistí blednouti, když pozorovalo svého malinkého bratříčka an se živí prsem matčiny — měl za to, že je zlým duchem posedlé — a mezi Rousseau-em, jenž veškerá prvá hnutí přírody prohlašuje za dobrá, pravá, ba svatá — mezi oběma je úžasná mezera.

Správnějším snad jest názor Darwinův, jenž spatřuje v dítěti dědice prvopočátečního Hříchu i dědice Ctnosti. „Není předurčení u těchto učňův, jsou však vlohy, jež učitel má studovati a vyhledávati.“ — V půdě duše dětské roste mimo pšenice i koukol a chrpa. Pěstujeme pšenici, plejeme koukol a něco chrp necháváme ke žni. Hugo jich nechává mnoho. I „Umění býti dědečkem“, dílo, kteréž Hugo ve svém stáří napsal, tomu nasvědčuje. Přemýšlejme o hlubokém významu slov poety anglického, Wordswortha: „the child is the father of the man“ — „dítě jest otcem člověka“: veškera nízkost i veškera velikost jsou v duši dětské v zárodku.

Nežádejme po básníku více, nežli poesii; na vychovatelích pak jest, by čerpali z něho jen to, co jest užitečným

Dovolte mi osobní vzpomínku. Nejednou ve škole ve Fontenaye měli jsme za úlohu pojednati o tom, co nového a zdravého je v Hugově lásce k dětem i co výstředního v kultu děcka. Nejednou M. Pécaud ve své dvoj-

násobné hodnosti jako vychovatel i jako dědeček pronesl závažné slovo o tom předmětu. Avšak ani slabé stránky díla mu neunikly i když znovu a znovu četl krásné stránky Ernesta Dupuy-ho o „Umění, býti dědečkem“ vyznal, že ne všemu rozuměl. Často byl však uchvácen a celou duší podivoval se mužnému poetovi díla „Châtiments“, klonícímu se nad tajemstvím kolébky. Nebudme přísnějšími nežli byl onen paedagog tak bystrý v úsudku. Budme vděčnými Hugovi za slova, jež pronesl, že dítě „jasní duši naši i náš dům“.

Ve století XVII. pohlíželi La Fontaine a La Bruyère na tento národ maličkých trochu nevraživě; i Fénelon jimi pohrdal a víme, že Racine v listech svému synu mluví stále o zatracení, jež hrozí jeho dítěti, nezíská-li milosti.

Netvoří-li Rousseau ve století XVIII. dětské paedagogiky, alespoň ji obnovuje; ale jeho abstraktní žák, vychovaný mimo společnost, ba proti ní, nemá toho kouzla, jímž Hugo ovíjí děcko, tento střed rodinného kruhu, tuto duši krbu, jehož úsměv je radostí a jehož lichocení je útěchou. Než rozeznávejme. Vidíme, že básník za svého mládí méně děti pozoroval a že nehledal rozluštění záhady, jež ho až posud nezaměstnávala. Vyjmeme-li několik smělých narážek na „ztracený ráj“, jest mu „anděl“ pouze metaforou a to metaforou pro věčnou antithesu světla a noci, nebe a země, vyslovenou zde antithesou dítě a muž. „Nač spěchati, aby již již děti dozrály? proto snad, aby staly se smutnými a zlymi? Ne, ne, ať užijí rána a jara: s léty nastanou smutky a boly. Stanou se muži dosti záhy.“ Toť theorie negativní výchovy, skoro jediná, jež s přesností vyplývá z prvních sbírek.

Přejdeme nyní ke druhé krajnosti života a díla. „Vyplniv svou otcovskou úlohu, stane se otec dědečkem. Ať již právem nebo neprávem, považuje se za zbavena břemene výchovy. Včerejšímu synu nastávají péče otcovské a dědovou jedinou úlohou je — milovati. Je spojencem i spoluvinníkem svých vnuků. Ví, že to mnohdy nesprávně a přec pokračuje. Budeme míti odvahu zatratiti jej?“

Ovšem že od vydání „Odes“ až do vydání díla: „Umění býti dědečkem“ uplynulo více než půl století, za kterouž dobu opěvateľ dětí znamenitě rozšířil svůj obzor. A tak jej chápeme. Ustaluje pomalu své platonické pojetí děčka a dospívajícího jinocha, spojuje to, co jeví přirozenou náklonnost rozluky a odporu: dotvrzuje tak dualism přirozenosti, jež se tak jasně projevuje v lidské bytosti. — Tyto děti, jež pod svými víčky nesou „skvělý jas dálného ráje“ toť jsou opravdu, bez metafory, andělé ozáření nebeským světlem. A potácejí-li se při prvních krocích, je to proto, že „jsou ještě rájem opojeny.“

Zdají-li se ustrašenými před lidmi, jest to proto, že je pozorují neznalostí anděla, anděla, jenž se napolo jen pamatuje na zemi, jevící se mu dosti škaredou. A ta jasna tajemná, den jiných sfer, jimiž skvěje se pohled děčka, ta hlava, již zlatí dalný odlesk, ten svatý spánek, jímž hvězdy plynou, to žvatlání, kde zemská řeč se odlučuje od slova věčného, onoho, neznámého logos — to vše — to není jen pýcha a štěstí rodinné, toť čas onoho božského, jež sestupuje a jež se neprofanuje ani ve chvíli, kdy anděl končí a člověk počíná. Poetická fikce? ne, leč mravní doktrina, kde poesie kráslí pravdu. Dítě osvětluje a uklidňuje naše srdce „plná bouře a tmy“. Jako holubice z archy přináší beznadějným zelenou ratolest naděje. Jím zapomínáme svých béd a tak nás potěšuje; ale jím vzpomínáme také svých vad a poznávše je, snažíme se je odložit a tak se poučujeme.

Příště dále.

Školský rozhled.

Když začal vycházeti „Věstník Ústředního spolku učitelských jednot na Moravě a redakce jeho svěřena byla řediteli p. J. Úlehlovi, doufali jsme, že dostane se učitelstvu listu vážného, v němž o časových otázkách jednáno bude způsobem přesvědčujícím, ale důstojným, jenž přispěje zvláště v přítomné době rozervanosti, nevraživosti a hrubosti nejen k jasnějšímu poznání pravdy, nýbrž i ku zjemnění společenského citu svého čtenářstva. Ale jaké zklamání. Posuďte laskaví čtenáři sami!

Věstníku čís. 15., str. 303.

Kde jsou tedy příčiny naší porážky (do sněmu mor.)? Klerikální strana předně inscenovala volby maďarské.

Náš zpravodaj z Jihlavska píše: „Už pouhá vzpomínka na volby přivádí mne do největšího rozčilení. Nelze vypsati, čeho se kněži dopouštěli proti našemu kandidátu a proti celému stavu. Rozšiřovali o něm nejpodlejší lži, štváli proti němu občanstvo, že prý učitelstvo chce jen stálé zvyšování platů, rolníci aby platili, učitelé pak že je za to udávají, načež prý jsou rolníci trestáni a zavíráni.“ „Co se dělo v den volby, nelze vypsati.“ Jiný zpravodaj píše: „Ve volební síni křičeli volitelé kněží: »Chcete z mozolů rolnických týt a žít. Chcete, abychom vám stavěli nové školy na každých 30 žáků! Nechce se vám učit! Když se vám nechce učit, jděte kopat řepu!«

Z třetího okresu se píše: „V rozhodné chvíli ukázalo kněžstvo, jak nízce se dovede zachovati ke škole a k učitelstvu. Na sta letáků rozhodilo mezi volitele, ve kterých učitelstvo tupilo nejhrubším způsobem.“

A jiný píše; „Agitace kněžstva v den volby byla nemravná. Na sta surovců a rváčů nahnalo kněžstvo do volebního města. Volitelé odvádění násilím a s hlasitými nadávkami na učitelstvo do místností klerikálních. Volitelé, kteří už mnoho jiných voleb zažili, tvrdí, že cos podobného ještě neviděli. Volby uherské jsou zajisté jenom slabým stínem toho, co se dělo u nás. Místo četníků s bodáky stáli všude na stráži bojovní kaplani s čakany.“

Jiná zpráva praví: „Dav asi 50 silných chlapců, vedený kaplany a faráři, čekal u každého vlaku v Uh. Brodě a odváděl příjíždějící volitele do volebních místností. Dr. Hruban prý volitele elektrisoval, napsal „Hlas“. Ale to byla taková elektrika: snědlo se 9 prasat, 11 husí, vypilo 100 hektolitrů piva.“

V den volby bylo všecko kněžstvo z okresu shromážděno ve volebním městě. „Sotva se kdo na ulici ukázal“ — píše se v „Pozoru“ z Kyjova — „už byl obklopen několika kněžími, kteří rozpálení alkoholem a s viržinkami v ústech podávali své oběti pochopům zadním. Ti uváděli je k potokům piva, vína, kořalky, k mísám kozího guláše.“ „A po volbě jevil alkohol na Seilernovce své účinky — byli zpiti, že se v blátě váleli. Kněží nečinili výminky.“

A dávno před volbou bylo kněžstvo činno. Co fara, to agitační síň, co kazatelna, to agitační řečniště. „Avšak nejen v chrámech byl lid vyzýván, aby volil, jak bůh a víra nařizují, poněvadž prý se volby konají na ochranu Krista, ale i v krčmách se konaly volební pobožnosti. V nalévárnách přesyčeným alkoholovým a tabákovým zápachem volalo se k Bohu, ke Kristu, k Panně Marii žarošické, hostýnské a mariacelské za ochranu v těchto volbách proti učitelům neznabohům.“

Z Jihlavska se píše: „K některému voliteli chodili farář a kaplan každý den a neustali, až jim slíbil, že bude voliti s nimi. Když s ním samotným nemohli ničeho poříditi, poštváli obce, příbuzné, ženu a vyhrožovali peklem. V jedné obci vyhrožoval farář, že on, jako předseda místní školní rady obec potrestá tím, že budou musiti stavěti školu, nebudou-li voliti s ním.“ Atd.

Věstníku č. 16., str. 330. a 331.

Článek „Po volbách“ otevřeně praví, že porážkou učitelských kandidátů do sněmu zemského bylo vino samo — učitelstvo. Zachovalo se vůči učitelským kandidátům chabě, zbaběle. V tom nutno hledati přímou příčinu nezdaru volebního. Učitelstvo má však i nepřímou vinu na vítězstvích klerikálních, neboť ono samo ducha klerikálního nechává bujeti, ale nejen to — učitelstvo ducha klerikálního v lidu samo přímo vychovává a pěstí.

Pompésnost a okázalost klerikálních faktorů zvyšují učitele velmi zhusta vítáním nového faráře (někdy i kaplana) se školní mládeží za osobního vedení učitelstva. Je to místné jednání? Stalo se už kdy, aby farář šel s processím naproti nově ustanovenému učiteli? Jen cpěme lidu do očí, že farář a kaplan stojí o mnoho výše nad námi, že jim náleží část pocty bohu příslušné! Jen zvyšujme ten posvátný nimbus „posvěcených hlav“ u lidu beztak zakořeněný!

Nad vítáním pana děkana nebo dokonce pana biskupa se už ani nepozastavujeme. To už patří jaksí k náboženské zkoušce dětí, aby i učitelstvo obstálo při zkoušce obtěžkací a ukázalo dětem i dospělým, jaký respekt dosud chová k dost malým veličinám hierarchie. Jsou dokonce i c. k. školní rady, které prostě nařídí, aby se učitelstvo zúčastnilo uvítání pana biskupa! Rebelli učitelští, kteří mají tolik „drzosti“, nepolíbiti Jeho Milosti biskupské ruku, bývají od mnohých školních úřadů pronásledováni i trestáni přeložením.

A jak asi působí na smýšlení zbožného davu, když vidí učitele s pokornou tváří a s pietou úzkostlivou otvírati dvířka farských vrat a hojácně plížiti se mezi Velebností a Důstojností s uctivými poklonami pro trochu polévky a drobtů? Představte si jen Komenského, který s vděčným, servilním úsměvem zasedá mezi „pány bratry“ k tabuli, a neberte pak jména jeho nadarmo!

Dojemný obrázek, podívaná pro bohy: staříčkový, šedivý nadučitel vede věrný houfec svého učitelského stádece na faru, aby tu přál společně s kominiky „šťastný a veselý nový rok“ faráři sotva třicetiletému . . . Ujišťuje Jeho důstojnost o svém pravověrném smýšlení vůči kleru a žádá pohnutlivě o udržení dobré shody mezi farou a školou. Důstojnost slibuje, že se přičiní, že vždy . . . atd.

Mlask — mlask! Z každé strany „bratrská“ hubička, trochu vinečka, něce zakousnout — dojemná shoda, až k pláči . . . Tato komedie odehrává se poznovu i o svátku Jeho Důstojností.

Radil bych těmto nad potřebu uctivým pp. bratrům v povolání, aby udělali jednu zkoušku, nešli o novém roce na faru s gratulací a čekali, jestli přijde farář k nim . . .

Servilní poniženost učitelstva ku kleru dokumentuje jasně i zpověď školních dětí. Opravdu zajímavá statistika by to byla, zjistiti, na kterých a na kolika školách přistupují učitelé společně se žáky ke „stolu Páně“. Chcete-li už učiniti zadost svým křesťanským povinnostem; musíte to dětem zrovna cpát do očí, že i vy jste bídní hříšníci, tvorové nehodní, kteří

potřebují absoluče kleru, tedy stavu na zemi samého Boha zastupujícího? Nebudíte tak u dětí přímo božský kult kleru? Co je pak takový „hříšný“ učitel vedle poloboha — kaplánek? Chcete, aby měli žáci před vámi úctu, když před jejich očima pokorně, na kolenou prosíte kaplana, aby vám odpustil hříchy a nepravosti vaše?

Jak vyhlížíte dále v očích svých žáků, když o hromnicích přijímáte svíčky z rukou kněze a svíčku — tyč stearinu — před očima všech věřících a žáků svých uctivě líbáte? O květnou neděli líbáte ponížně, na kolenou dokonce i prut, který vám kněz u oltáře podá. Ani netušíte, že je to symbol vašeho otroctví vůči kleru! Líbáte metlu, důtky, jimiž klerus vás ve jhu pohání!

O varhanictví bylo už mnoho napsáno. Mezi učitelstvem jsou odpůrci i obhájci varhanictví. Ale prosil bych pány obhájce o odpověď k těmto otázkám: Kdo ku př. při pohřbu vykonává podřízenější funkci, farář či „kantor“? Bez koho obešel by se tento obřad, bez „kantora“ či bez faráře? Kdo z nich je tedy v poměru služebním? Jistě „kantor“, neboť jeho výkony jsou jen ku zvýšení efektu stejně, jako je k tomu třeba vyšňořených kluků-ministrantů. Říkají tedy, že proti varhanictví jsou jen ti učitelé, kteří sami na varhany hrát neumějí, jest nerozum. Přemýšlejte, zdali by v okresním městě okresní hejtman — třeba výborný muzikant — přijal varhanictví? Silně pochybuji. A učitelé je tento „úřad“ ke cti? Někteří učitelé-varhaníci předřikávají dokonce o processích i litanie a předzpěvují — vlastně předkřikují — různé ty kantáty.

V některých místech, kde není kostela, bývá i zvykem, že učitel jde mrtvole do domu zazpívat, vyprovodí ji se zpěvy a modlitbami za ves, tam se s průvodem ještě pomodlí „za všechny živé i zemřelé osadníky“ a dostane za tento „obřad“ celou — korunu! Tedy dokonce jakýsi podřízený stupeň kněze zastává tu učitel — snad podjahanství, neboť učitelé bývají údělem rozličné „pod—“.

Takovýmto chováním se učitelstva „důstojnost“ kleru v očích lidu hezky vysoko stoupne. Tak pomáhá učitelstvo zevně kleru k lesku a slávě. tím i k moci nad lidem a lidu k zotročenosti vůči kleru. Příště dále.

Velký biskup, vlastenec a lidumil

Eduard Jan Brynych

zesnul v Pánu v Chrasti dne 20. listopadu roku 1902.

Nezapomínejme na Ústřední Matku školskou!

Mistr Mikuláš Aleš slavil dne 18. listopadu t. r. své padesáté narozeniny.

Vzdělání moderního učitele. V universitním kurse učitelském v Praze prof. dr. T. G. Masaryk podotkl: Škola má sloužiti sociálnímu a filosofickému cíli národa. To znamená, že učitel potřebuje znalosti těchto věcí: Historie všeobecné, národa svého zvláště a své doby nejvíce. — Učitel je nutné vzdělání národohospodářské, nejen všeobecné oekonomiky, nýbrž dosti podrobného studia hospodaření, aby znal různé formy hospodářské, nejen aby pochopil knihy, ale aby rozuměl sedlákovu i dělníkovi. — Učitel buď náležitě vzdělán v tom, co se zove morální statistikou, k jejímuž studiu potřebuje znáti sociologii, psychologii konkrétní a základy psychiatrie. To však vyžaduje vzdělání ve všeobecné biologii a tudíž ve fyziologii i dětské psychologii. A ke všemu tomu druží se vzdělání umělecké (literární).

Národ a škola. XXIV. č. 1.

O akademickém vzdělání národních učitelů. Ph. dr. Old. Kramář, píše o tom dnes tak často jmenovaném požadavku: „Místo nynějšího paedagogia byl by všeobecný kurs filosofický paedagogiem, t. j. všeobecnou výchovou pro každý stupeň stavu učitelského. Rozumí se samo sebou, že potřebné paedagogické vědění a praktické návody k výchově mládeže a vyučování byly by nezbytnou součástíku studijní osnovy onoho filosofického kursu. Čemu nyní budoucí národní učitel učí se na paedagogiu, tomu by pak učil se na fakultě filosofické a s ním stejně budoucí učitel středoškolský a vysokoškolský. Všeobecný kurs filosofický byl by o třech ročnících. Předpokládáme-li střední školu o osmi třídách, trvalo by přípravné studium národního učitele jedenáct let. To jest ovšem značná doba . . . Má-li učitelský stav důstojně býti vzdělán a připraven k svému tak důležitému povolání, pak zajisté nelze mysliti jiného způsobu přípravy, než tento zde naznačený. Ježto však každou zásadní reformu lze provésti jen postupně, bylo by i zde možno ustanoviti přechodní stadium pro učitele národní. Místo celé osmitřídni střední školy postačilo by prozatím šest tříd, jako se to praktikuje u pharmaceutů. Tím by byla pro přechodní dobu studijní příprava národního učitele vymezena na devět let. Co pak se tkne zkoušek, platil by řád pro všechny kandidáty učitelství společný. Místo maturity, která nyní na paedagogiu se koná, nastaly by zkoušky půlroční neb celoroční v každém ročniku, takže by po odbytí tříletého filosofického kursu žádné celkové zkoušky nebylo potřebí. Odbytím pak těch tři let získal by učitel kvalifikaci a aprobaci nejen pro školu národní v užším smyslu, nýbrž i pro občanskou čili měšťanskou. Pětitřídni národní škola byla by s trojtřídni občanskou, kde tato jest, jedním nerozdílným ústavem, a postup učitele ze třídy do třídy byl by právě tak žádoucí a přirozený jako na škole střední. Zkrátka, zmizel by nutně rozdíl mezi učitelem národním v užším smyslu a učitelem školy měšťanské. Učitel na 2třídni vesnické škole měl by tedy totéž postavení a tytéž důchody jako učitel v městě při osmitřídni národní a občanské škole zaměstnaný, s tím toliko rozdílem, že by učitelé v městech lidnatějších a větších obdrželi příplatek drahotní neb příplatek na byt.“

Učitel VIII. 25.

K akademickému vzdělání učitelstva. Dosud nemáme zreformované střední školy a uskutečnění návrhu tohoto nebo podobného vzdělání učitelstva nestane se tak brzy skutkem. A proto navrhuje „Národ a Škola“ v prvním čísle nového ročníku: „Bylo by dobré přetvořiti učitelské jednoty, zřídit v nich pracovní odbory, z nichž na př. odboru literárnímu přikázána byla by tato působnost: 1. sledovati všecek ruch literární v proudech

nových, časových, seznamovati členstvo s předními představiteli tohoto hnutí a s nejdůležitějšími jejich plody; 2. všimati si horlivě domácího a zahraničního ruchu v paedagogice vědecké i praktické, seznamovati členstvo s novými myšlenkami v oboru zmíněném; 3. dle nabytých zkušeností tříbiti náhledy o vhodné četbě pro mládež školní, škole odrostlou i lid dospělý a seznamovati členstvo s nejcennějšími plody tohoto odvětví literatury; 4. působiti k tomu, aby všecko členstvo stalo se členem hlavního našeho sdružení literárního „Dědictví Komenského“ v Praze; 5. sledovati stále žurnalistiku paedagogickou, pronášeti úsudky o vynikajících pracích v časopisech učitelských otištěných; 6. všimati si projevů časopisů politických i revuálních o poměrech školských i učitelských. Jednoty učitelské nabyly by svého významu, kdyby staly se tím, čím býti mají; středisky práce pro mravní zdokonalení učitelstva, středisky, v nichž druh druhu ku práci by povzbuzoval a celek měl by na zřeteli zvláště další vzdělání učitelstva.“

Hrdinská milosrdná sestra. V měsíci prosinci r. 1889 v Tonkinu slavnostním způsobem rytířský kříž čestné legie odevzdán — představené kláštera milosrdných sester, Marii Terezii. Stalo se tak před veškerým francouzským vojskem, ležícím posádkou v hlavním městě Tonkinu. Vojsko utvořilo čtverec a guvernér obklopen generálním štábem, oslovil milosrdnou sestru následující řečí: „Sestro, Marie Terezie! Jedva dvacetiletá byla jste raněna na bojišti u Balaklavy na Krymu, kdež jste věnovala svoje služby raněným. U Magenty byla jste raněna v prvním šiku. Na to jste ošetřovala naše vojíny v Syrii, v Číně a v Mexiku. U Reichshofenu byla jste odnesena raněná z bojiště. U Wörthu byla jste raněná vytažena z pod kupy mrtvých kyrysníků. Později padl granát do ambulance, svěřené vaší péči. Chopila jste se ho rychle, granát vybuchl asi 20 metrů od toho místa a zranil vás těžce.“ — Pak vyzval generál řeholnici, aby poklekla, a dotkl se kordem třikráte jejího ramene, řka: „Jménem francouzského národa a vojska uděluji vám tento kříž za osvědčenou statečnost. Nikdo se nemůže prokázati hrdinnějšími činy, aby ho dosáhl. Nikdo nemůže se vykázati životem obětavějším, tak úplně věnovaným službě svých bratří a své vlasti. Vojáci, vzdejte čest!“
časop. učit. 1895.

Správný čin německého učitele. Učitel v první třídě obecné školy ve vnitřním městě česko-budějovickém vyhnal před nedávnem ze školy dva české žáky Karla a Antonína Wollnery, poněvadž neuměli ani slova německy. Učitel zase neuměl česky, nechtěl se tudíž s nimi trápit. Tu teprve otec hochů přišel k náhledu, že děti jeho patří do školy české a dal je do matiční školy na Lineckém předměstí. — Takových učitelů mělo by býti více, a jinak by to dopadalo s německým školstvím v tak mnohém městě.

Okrašlování škol. V Americe ozdobují budovy i jednotlivé místnosti školní obrazy, sochami a květinami, aby esthetický cit dětí záhy byl pěstován. Existuje několik spolků, jež shánějí potřebné peněžité prostředky ku krásnému tomuto účelu. Zvláště dámy americké jeví prý velkou obětavost v té příčině.

Vlečky nepatří do školy. Školní stolice č. 1. okresu 7. v Bupapešti (místní školní rada) podala magistrátu stížnost, že učitelky obecných škol nosí obyčejně do školy vlečky a rozšiřují v učebnách prach, čímž znebezpečují zdravé žákyně Podání žádá, aby magistrát zakázal učitelkám nositi do školy vlečky a dal k tomu podnět, aby měly šaty jen tak dlouhé, aby chodidlo bylo prosto. (Komenský č. 48.) Neškodilo by i jinde, nejen v Budapešti.

Již vyšel!!

Český překlad senačního spisu proslulého amer. zahradníka

H. M. STRIGFELLOWA

(přeložil F. J. Khun)

NOVÉ ZAHRADNICTVÍ

právě byl vydán a rozeslán všem knihkupcům.

S četnými ilustracemi a podobiznou autora.

Jak známo způsobil Stringfellow svým systémem pěstování stromů, keřů a zelenin hotovou revolucí v zahradnictví, postaviv dosavadní zkušenosti a tradiční zvyklosti v tom oboru téměř na hlavu. Spis rozšířený v anglickém originále ve statisících exemplářích zajímá bude nejen odborníky, ale i přátele zahradnictví, jako učitele, soukromé majitele zahrádek, školek a pod.

Cena spisu o 288 str. 16° je vzhledem velikému nákladu velmi mírná pouze **3 K.**

Objednávky proti obnosu předem zaslánému přijímá a podrobné prospekty zasílá

Nakladatel JOS. PELCL, Praha, Lípová ul. č. 8.

Právě vyšel 1. sešit. — Žádejte na ukázkou!

Velký obrázkový časopis rodinný

ČESKÉ KVĚTY

právě počínají nový ročník II. (IV.) při sníženém předplatném 3 koruny (i s poštou) čtvrtletně.

„České Květy“ přinášejí v nádherně vypravených sešitech výběr krásných obrazů předních malířů domácích i cizích vedle časových vyobrazení — jakož i bohatou část slovesnou.

Obsahu věnována péče největší.

Je dbáno pečlivě o to, aby byl obsah rozmanitým, zajímavým a populárním. — Romány a povídky střídají se s básněmi a s články poučnými, zajímavě psanými. — Mimo to jsou v každém čísle vedle zdařilých reprodukcí děl vynikajících umělců, bohatě ilustrované přehledy současných událostí, stručně a poutavě psané zprávy o literatuře a umění, jakož i několik nových rubrik a příloh. — „České Květy“ obrazem i slovem dospěly estetické mety své doby a jsou bohatou duševní potravou všeho krásna.

Raďte žádati všude v kavárnách a restauracích „České Květy“.

Přihlášky nových odběratelů přijímá a žádosti na ukázkou vyřizuje.

Obrázková revue „ČESKÉ KVĚTY“ v Praze II.-200.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze tam posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Príspevky se honorují.

Inserty účtují se levně.